

ROMÂNIA

Avocatul Poporului

Str. George Vraca nr. 8, Sector 1, București
www.avp.ro

Tel.: +40-21-312.71.01, Fax: +40-21-312.49.21, E-mail: avp@avp.ro

Tel. dispecerat: +40-21-312.71.34, E-mail: dispecerat@avp.ro

Domnului Alexandru Rafila, Ministru
Ministerul Sănătății

RECOMANDAREA

Nr. 3 din 21. IAN. 2025

privind protecția persoanelor adulte cu dizabilități neuro-psihice grave

Avocatul Poporului s-a sesizat din oficiu, în temeiul art. 16 alin. (1) din Legea nr. 35/1997 privind organizarea și funcționarea instituției Avocatul Poporului, republicată, după publicarea unui articol ce a avut ca subiect internarea de lungă durată -peste 7 luni - la Spitalul Clinic de Psihiatrie „Prof Dr. Alexandru Obregia” a unei tinere cu dizabilități, diagnosticată cu , și , care manifesta .

Data fiind condiția și nevoile speciale ale tinerei, deși domiciliul său era în București, sectorul și se afla în evidența Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului din acest sector, aceasta a fost direcționată inițial către un centru rezidențial din Mureș și, ulterior, mutată în Centrul de Îngrijire și Asistență pentru Persoane Adulte cu Dizabilități, Dridu (Asociația Dales), județul Ialomița. În Spitalul Clinic de Psihiatrie „Prof Dr. Alexandru Obregia” a fost internată începând cu data de 11 septembrie 2023, pe fondul faptului că tulburările pe care le manifesta făceau necesară conțenționarea (recomandată de medicul psihiatru) și astfel îngrijirea sa în cadrul unui centru rezidențial destinat persoanelor adulte cu dizabilități nu mai era posibilă, conțenționarea fizică sau chimică asupra beneficiarilor fiind nelegală în astfel de centre.

În sensul acesta fuseseră și recomandările inspcctorilor Consiliului de Monitorizare a Implementării Convenției ONU pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități care, efectuând, la începutul lunii septembrie 2023, o vizită la Centrul de Îngrijire și Asistență pentru Persoane Adulte cu Dizabilități, Dridu (Asociația Dales), județul Ialomița, constatară că, în două cazuri, era aplicată conțenționarea, deși nu exista o bază legală și un registru de conțenționări în care să se consemneze *gradul de restricție, numele personalului care a participat la aplicarea conțenționării, ora și minutul la care a fost inițiată și sistată conțenționarea* ori dacă

s-au încercat alte măsuri mai puțin restrictive, anterior acesteia. Unul dintre cele două cazuri era al tinerei (

De la acel moment și până în aprilie 2024, tânăra a rămas internată în spital, autoritățile responsabile nereușind să identifice o soluție adecvată și legală pentru transferarea tinerei într-un centru rezidențial pentru persoane adulte cu dizabilități unde să poată fi gestionat corespunzător cazul tinerei.

În cadrul sesizării din oficiu în legătură cu acest caz, instituția Avocatul Poporului a efectuat demersuri, începând cu data de 17 aprilie 2024, adresându-se conducerii DGASPC Sector 6 și Spitalului Clinic de Psihiatrie „Prof Dr. Alexandru Obregia”.

Conducerii DGASPC Sector 6 i-au fost solicitate: fotocopii ale dosarului de management al cazului beneficiarei, din care să reiasă recomandările managerului de caz și demersurile inițiate de acesta, inclusiv pentru identificarea unui loc într-un centru specializat, respectiv un centru medico-social în care să fie transferată la externare; date privind strategia de dezvoltare a infrastructurii de servicii sociale pentru acoperirea nevoilor persoanelor cu dizabilități grave; date privind asigurarea accesului la servicii de sprijin la domiciliu, servicii de zi, recuperare medicală, servicii de consiliere socială și psihologică, terapie ocupațională, servicii în comunitate.

Conducerii Spitalului de Psihiatrie i-au fost solicitate date privind starea pacientei, recomandările medicale, inclusiv privitor la externarea acesteia, date statistice privind numărul persoanelor cu internări de lungă durată și modul de colaborare cu autoritățile publice locale în vederea reintegrării acestor persoane în societate sau mutarea lor în centre specializate pentru abilitare-reabilitare.

Din răspunsul primit de la Spitalul Clinic de Psihiatrie „Prof Dr. Alexandru Obregia”, a reieșit că tânăra prezenta un comportament care nu se poate corecta farmacologic și necesita îngrijiri într-un mediu atraumatic, urmând să fie transferată la Centrul de Abilitare și Reabilitare pentru Persoanele Adulte cu Dizabilități - CABR "Uverturii", structură aflată în subordinea DGASPC Sector 6, cu recomandări de: supraveghere permanentă; evaluare periodică și stabilire a unei formule terapeutice adecvate; inserție într-un program psihoterapeutic specific afecțiunii de care suferă și asigurarea unui spațiu adecvat nevoilor sale.

În urma acestui răspuns, am revenit la conducerea spitalului, solicitând să se precizeze dacă, în eventualitatea externării pacientei și a relocării acesteia în Centrul de Abilitare și Reabilitare „Uverturii” din cadrul DGASPC Sector 6, recomandările făcute de medicii specialiști privind îngrijirea și tratamentul pacientei pot fi implementate de acest centru rezidențial. Răspunsul primit a fost în sensul că, pentru formularea recomandărilor, la nivelul Spitalului Clinic de Psihiatrie „Prof Dr. Alexandru Obregia” a fost constituită o echipă multidisciplinară, dar că aceasta nu se poate pronunța decât cu privire la nevoile doamnei nefiind în măsură să aprecieze dacă resursele centrului permit implementarea în bune condiții a celor recomandate.

DGASPC Sector 6, prin răspunsul formulat, a prezentat eforturile întreprinse de autoritate pentru găsirea unei soluții (contactarea tuturor direcțiilor de asistență socială din țară, a mai multor unități medicale de psihiatrie destinate cazurilor cronice, fundații specializate în asistarea persoanelor cu autism, ANPDPD și Ministerul Sănătății) și ne-a informat cu privire

la inițierea demersurilor în vederea adaptării unui spațiu corespunzător în cadrul Centrului de Abilitare și Reabilitare pentru Persoanele Adulte cu Dizabilități "Uverturii".

Lămuriri suplimentare au fost solicitate și DGASPC Sector 6 și întrucât nu am primit răspuns, am continuat demersurile efectuând o **anchetă**, în data de 27 iunie 2024, la Centrul de Abilitare și Reabilitare pentru Persoanele Adulte cu Dizabilități "Uverturii", destinat persoanelor adulte încadrate în grad de handicap neuropsihic, ce au domiciliul în sectorul 6. Ancheta a avut drept obiectiv principal verificarea modului în care pot fi acoperite de Centru nevoile de îngrijire, supraveghere și intervenție cu tratament de urgență în cazul apariției unor crize severe.

Din discuțiile purtate cu managerul de caz, a rezultat că, în data de 22 mai 2024, doamna [redacted] a fost externată de la spitalul Obregia și adusă în Centrul de Abilitare și Reabilitare Uverturii (lucru confirmat și prin răspunsul venit de la conducerea spitalului Obregia, urmare a revenirilor întocmite). La 3 ore de la sosirea în centru, tânăra a suferit o criză, fiind apelat Serviciul Național Unic pentru Apeluri de Urgență 112. Doamna [redacted] a fost transportată la *Spitalul Universitar de Urgență București*, ulterior fiind supusă unei intervenții chirurgicale care se impunea. Din cauza afecțiunilor psihice pe care le avea, medicii au anticipat că recuperarea tinerei va fi una de lungă durată.

Managerul de caz ne-a asigurat că a ținut și ține legătura, în permanență, atât cu medicii de la *Spitalul Clinic de Psihiatrie „Prof. Dr. Alexandru Obregia”*, cât și cu cei de la *Spitalul Universitar de Urgență București* privitor la starea tinerei și nevoile sale medicale.

În ceea ce privește condițiile din *CABR „Uverturii”*, ni s-a comunicat că personalul care urma să o aibă în grijă pe tânăra fusese prelucrat cu privire la recomandările medicilor, fiind instruit de voluntari ai *Fundației* [redacted], care au evaluat nevoile de îngrijire ale doamnei [redacted].

Constatându-se că tânăra are nevoie de prezența constantă a 2 membri ai personalului alături de ea, dată fiind tendința de [redacted] manifestată², în vederea gestionării optime a acestui caz extrem de grav și pentru a se asigura un spațiu adecvat stării doamnei [redacted].

[redacted] la nivelul centrului se pregătea o cameră atraumatică. Cu privire la acest aspect, directorul Direcției centre pentru adulți, a ținut să sublinieze că nu există niciun normativ care să prevadă standarde minimale de amenajare a unei astfel de camere „atraumatice” într-un centru pentru adulți cu dizabilități.

Reprezentanții Avocatului Poporului au vizitat camera care se amenaja, caracterul atraumatic al acestui spațiu fiind dat de tapetarea pereților și a podelei cu un burete învelit în material sintetic, special creat, care să permită igienizarea rapidă a încăperii și să asigure în același timp o protecție sporită și de dotarea ferestrelor cu geamuri securizate antispargere. Pentru liniștirea tinerei, camera fusese dotată cu un corp de iluminat care permite ajustarea intensității luminii și emite sunete ambientale de relaxare.

Din susținerile reprezentanților DGASPC Sector 6 a rezultat că, încă de la apariția acestui caz dificil, solicitaseră instrucțiuni Autorității Naționale pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități (ANPDPD) și sprijinul Ministerului Sănătății, ANPDPD

¹ ONG specializat în sprijinirea persoanelor cu probleme de sănătate mintală, cu experiență de peste 30 de ani în domeniu.

² Tânăra avea tendința :

răspunzând că accentul trebuie pus pe reintegrarea tinerei în comunitate, iar Ministerul Sănătății netransmițând niciun răspuns.

În acest context, am considerat oportună continuarea demersurilor și ne-am adresat, în data de 9 iulie 2024, **Autorității Naționale pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități-ANPPDP**, pentru a ne preciza dacă măsurile luate de către DGASPC Sector 6 erau de natură să asigure siguranța, confortul și mediul potrivit pentru doamna Totodată, au fost solicitate informații privitor la dezinstituționalizarea și prevenirea instituționalizării persoanelor adulte cu dizabilități, mai precis la stadiul elaborării și adoptării legislației secundare și terțiare conexe, din materia serviciilor sociale.

De asemenea, ne-am adresat conducerii **Ministerului Sănătății** pentru un punct de vedere legat de managementul medical al acestui caz dificil și pentru informații legate de măsurile dispuse pentru îndeplinirea obligațiilor ce le revin în baza Planului de acțiune în domeniul sănătății mintale 2024- 2029.

Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități a răspuns punctual solicitărilor instituției Avocatul Poporului, prin adresa nr. 23150/DDPD/SCICDPD din 10 august 2024 fiind informați, printre altele, cu privire la: *adresarea unor recomandări către DGASPC Sector 6, în sensul depunerii de diligențe pentru a identifica, evalua și pregăti persoanele care pot deveni asistenți personali profesioniști; monitorizarea serviciilor sociale proprii/contractate³, în vederea identificării cazurilor de aplicare a contenționării, cu încălcarea legii; revizuirea planurilor individuale de reabilitare și integrare socială în care există informații incomplete ori contradictorii sau prin care sunt stabilite măsuri care nu corespund situației reale a persoanelor; adoptarea a șapte ordine ale președintelui ANPPDP în materia serviciilor sociale referitor la dezinstituționalizarea și prevenirea instituționalizării persoanelor adulte cu dizabilități; angajamentul Guvernului României asumat la nivel internațional de a nu dezvolta alte servicii sociale rezidențiale pentru persoanele cu dizabilități, astfel cum reiese și din Planul de acțiune în domeniul sănătății mintale 2024-2029 aprobat prin Memorandumul cu tema Aprobarea Planului de Acțiune pentru perioada 2024-2029 pentru executarea hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului în domeniul sănătății mintale.*

În scopul obținerii unor informații actualizate asupra stării de sănătate a doamnei , reprezentanții instituției Avocatul Poporului au luat legătura cu managerul de caz, care ne-a informat asupra decesului tinerei.

Concluzii

Sesizarea din oficiu privind cazul tinerei cu dizabilități grave, contenționată în centre rezidențiale și mai apoi spitalizată timp de 7 luni, în lipsa unei soluții de îngrijire adecvată a sa într-un centru rezidențial sau în comunitate, reunește mai multe aspecte în legătură cu clarificarea căroro instituția Avocatul Poporului s-a sesizat și a întreprins demersuri pe lângă autoritățile statului.

Contentionarea în centre a adulților cu dizabilități grave se află în atenția instituției Avocatul Poporului și într-o altă sesizare din oficiu (SO nr. 4102/07.02.2024) care abordează sistemic această problemă. Obiectivul acestei sesizări din oficiu a fost acela

³ În cazul persoanelor care nu pot fi adecvat îngrijite/nu au loc în centrele proprii, DGASPC-urile pot apela și la alte centre, care nu se află în subordinea lor, pe care le identifică prin raportarea serviciilor pe care le oferă, la nevoile persoanelor vulnerabile beneficiare ale sistemului de protecție socială.

de a lămuri părțile interesate (în special DGASPC-urile și lucrătorii din centrele destinate persoanelor adulte cu dizabilități) dacă măsurile de restricționare a libertății de mișcare pot fi luate și în centrele rezidențiale destinate persoanelor adulte cu dizabilități, unde există beneficiari cu afecțiuni neuropsihice grave, care manifestă serioase tulburări de comportament și deficiențe de comunicare de natură să pună în pericol viața lor sau a altor persoane din jur.

Analiza Avocatului Poporului a plecat de la dificultățile cu care se confrunta personalul din centre în gestionarea acestor cazuri, asemănătoare cu cel al tinerei

și de la problemele de legalitate a măsurilor de restricționare a libertății de mișcare care pot fi luate în centre, dat fiind că prevederile din *Legea nr. 487/2002 a sănătății mintale* se aplică doar pacienților din unitățile de psihiatric.

Cât privește **spitalizarea prelungită a cazurilor sociale** (persoane care, după externare, nu se puteau reîntoarce în familie, fie pentru că nu aveau familii, fie pentru că aceste persoane nu puteau fi îngrijite în familie corespunzător nevoilor pe care le aveau), în **martie 2024**, instituția Avocatul Poporului a publicat „*Raportul special privind dificultățile pe care le întâmpină persoanele cu dizabilități, respectiv pacienții a căroră situație socială determină prelungirea spitalizării*”.

Raportul a arătat că **situația pacienților-cazuri sociale din unitățile spitalicești** este cunoscută la nivelul autorităților statului și **se impune conjugarea eforturilor mai multor actori instituționali pentru a se găsi o soluție viabilă** (spitalul-care să inițieze demersuri din timp, prin personalul cu atribuții de asistent social din unitatea sanitară, primăria de domiciliu, DGASPC-urile, organizațiile de profil etc). Subliniam cu acel prilej că, în contextul dezinstituționalizării, **dacă statul va eșua în dezvoltarea - la nivel de comunitate - a unor servicii alternative instituționalizării persoanelor cu dizabilități, există riscul ca acelor persoane care nu pot fi îngrijite corespunzător în familie să nu le poată fi furnizate serviciile de care au nevoie și astfel, sănătatea și viața acestora să fie pusă în pericol.**

În acest context, am apreciat că se impune responsabilizarea și totodată **sprijinirea autorităților administrației publice pentru înființarea de servicii sociale la nivelul comunității, concomitent cu acordarea sprijinului financiar necesar susținerii serviciilor nou înființate.**

Instituția Avocatul Poporului atrăgea atenția încă din 2019⁴ asupra **importanței unităților de asistență medico-socială de psihiatrie, recomandând reglementarea unor standarde de acreditare și licențiere a acestor unități de asistență medico-socială, conforme cu profilul lor mixt (la momentul raportului acestea fiind acreditate ca servicii sociale).**

În 2023, cu prilejul cercetărilor asupra modului cum au fost implementate de statul român deciziile CEDO privind internările nevoluntare în spitalele de psihiatrie⁵, am putut constata că **problema spitalizărilor de lungă durată (din cauza lipsei alternativelor) nu fusese rezolvată. În ciuda recomandărilor formulate anterior de Avocatul Poporului, în toate spitalele verificate existau încă pacienți-cazuri sociale.** Constatând aceasta, instituția

⁴ Printr-un alt Raport special al instituției, „*Raport special privind situația respectării drepturilor omului în spitalele de psihiatrie din România*” (2019).

⁵ Analiză finalizată cu publicarea, în ianuarie 2024, a „*Raportului special privind monitorizarea implementării deciziilor CEDO în cazul internărilor nevoluntare în spitalele de psihiatrie*”.

Avocatul Poporului a reluat demersurile către direcțiile generale de asistență socială și protecția copilului și autoritățile locale de la domiciliul pacienților, însă nu mereu s-a reușit reintegrarea în familie sau plasarea persoanelor într-un serviciu social adaptat nevoilor pe care le aveau. Unele cazuri (*de regulă și cele mai grave*) au rămas în continuare internate în secțiile de cronici ale spitalelor, deși din punct de vedere medical nu se mai impunea menținerea internării. Autoritățile afirmă că acești pacienți rămân spitalizați în regim de cronici, până la rezolvarea situației lor sociale, dar remanența acestor cazuri indică faptul că autoritățile nu au încă o soluție clară, viabilă.

În considerarea tuturor celor mai sus expuse, apreciind că:

- acest caz tragic al tinerei cu dizabilități poate și trebuie să constituie un caz-școală, care să învețe autoritățile că persoanele cu dizabilități extrem de grave, care nu pot rămâne în grija familiei, necesită implicarea coordonată a autorităților de resort, pentru a fi identificate soluții integrate care să le faciliteze primirea unei îngrijiri medicale și sociale adecvate ;

- astfel de cazuri rămân fără rezolvare din cauza lipsei de servicii comunitare de sănătate mintală, a personalului din spitale care nu întotdeauna reușește să identifice soluții adecvate împreună cu structurile de asistență socială cărora li se adresează, dar, mai ales, a nevoii de reformare a domeniului sănătății mintale care trebuie tratat integrat cu cel al asistenței sociale, standardizat și finanțat corespunzător;

- pentru cazurile dificile și complexe, precum cel al tinerei

, date fiind competențele partajate, lipsa de claritate a reglementărilor și/sau a unor standarde la care să se raporteze autoritățile în măsurile pe care le iau, statul ar trebui să constituie celule de criză, formate din reprezentanți ai autorităților de resort și ai ONG-urilor reprezentative (*DGASPC, ANPDPD-Ministerul Muncii și Solidarității Sociale, Ministerul Sănătății, organizații neguvernamentale*);

- trebuie să fie avută în vedere, ca posibilă soluție, internarea pacienților care au nevoie de îngrijiri de lungă durată, în secțiile exterioare ale spitalelor de psihiatrie sau în unitățile medico-sociale de profil,

în temeiul prevederilor art. 59 din Constituția României și ale art. 24 alin. (1) și (2) din *Legea nr.35/1997 privind organizarea și funcționarea Avocatului Poporului*, republicată și în vederea realizării scopului constituțional și legal al Avocatului Poporului, privind apărarea drepturilor și libertăților persoanelor fizice, în raporturile acestora cu autoritățile publice, emit prezenta

RECOMANDARE

I. Ministrul Sănătății va dispune completarea legislației din domeniul sănătății mintale cu prevederi privind internarea pacienților care au nevoie de îngrijiri

psihiatrice de lungă durată⁶, în secțiile exterioare ale spitalelor de psihiatrie sau în unitățile medico-sociale de profil;

2. În cadrul implementării *Planului Național de Acțiune privind Sănătatea Mintală*, Ministrul Sănătății va dispune analizarea (cu celeritate) oportunității înființării de noi centre medico-sociale de psihiatrie și măsuri de îmbunătățire a activității medicale de la nivelul acestora;

3. Ministrul Sănătății va asigura respectarea principiului parteneriatului activ cu autoritățile publice, care stă la baza asistenței de sănătate publică, prin promovarea unei cooperări eficiente cu toate autoritățile cu atribuții conexe domeniului sănătății mintale, inclusiv cu Avocatul Poporului⁷;

4. Ministrul Sănătății va dispune informarea instituției Avocatul Poporului, în termen de 45 de zile, privitor la însușirea Recomandării și măsurile luate/avute în vedere.

Avocatul Poporului,

Renate WEBER

⁶ Pentru pacienții care nu mai necesită spitalizare în spitale de psihiatrie vor fi instituite măsuri integrate, medicale și sociale, de îngrijire și monitorizare psihiatrică a acestora.

⁷ Potrivit art. 59 alin (2): „(2) Autoritățile publice sunt obligate să asigure Avocatului Poporului sprijinul necesar în exercitarea atribuțiilor sale.”

